

ROB. LUKSS

Studējis kalps

Komedija 2 cēlienos

Izdevis K. Dūnis, Cēsis—Valmierā

Personas:

Kalns — bagāts saimnieks.

Kalniete — saimniece.

Liesma — viņu meita.

Arturs — jaunpieņemts kalps.

Pēters — kalps.

Policists.

Pagasta priekšnieks.

Notiek Sprukstiņu pagastā mūsu dienās un zemē.

Cēlieni:

1. istabiņa Kalnos kalpam un
2. Kalnu lielā jeb ļaužu istabā.

1. cēliens.

Istabiņa Kalnos. Vienkārša koka gulta, neliels nekrāsots galds pie vienīgā loga un krēsls pie tā, arī tas vienkāršs ar aizlaustu kāju. Kaktā dēja gabals pilda plauktiņa vietu.

1. skatā

Kalniete viena.

Kalniete. (Kārto istabiņu, noslaukot putekļus no galda un palodes, sakārtojot gultu un pūloties krēslam pusnolaustu kāju ar roku piestiprināt.)
Salausts, pagans! (Kaut kā tomēr ar krēslu tiek galā un to nostāda.)

2. skatā

Kalniete un Kalns.

Kalns. (Resns lauku saimnieks, ienāk slaucidams seju dvielī.) Padod man ūdens stopu! Kas tev tie par dvieļiem, — nemaz sviedru noslaucīt.

Kalniete. Tie jau smalkie dvieļi. Kas tad viņos sviedrus slauka. Ej nomazgājies. Vai tad tiešām gribi dzert?

Kalns. Kad nav — nav vajadzīgs.

Kalniete. Tāds kā... Apsēsties uz tā krēsla.

Kalns. Bet vai tas nav tas salūzušais?

Kalniete. Es salaboju. Gribēju zināt vai tavu svaru iztura. Ja tevi notura tad drošs.

Kalns. Ko nu niekus te! Būsi driz gatava?

Kalniete. Kas tad te negatavs. Gulta ir, galds un krēsls arī ir.

Kalns. Bet tas nu tāds salausts. Vai nevajadzēja kādu ienest no mūsu gala?

Kalniete. Nu ja! Tu ligsi diez kādus kundziskus strādniekus, ar īpašām istabām, un man vajadzēs te dot mūsu mēbeles nobružāt un salauzīt. Vai nevajadzētu no gala kambara kādu mīksto krēslu atnest...

Kalns. Nu kad viņš tā pieprasīja, domāju, — tā kā tā, te neviens tai istabiņā nedzīvo, lai ņem. Toties pieci tūkstoši no algas nost.

Kalniete. Tad pats pieprasīja?

Kalns. Vai tad es gan lai būtu piedāvājis.

Kalniete. Vai liekas tāds godīgs?

Kalns. Iekšā jau neielīdu. Tomēr ar vienu otru es nemaz runāt negribēju. Tūliņ redzams jau ka blēdis. Šis te tāds nelikās.

Kalniete. Vai vecs?

Kalns. Kas tad no veca būs par strādnieku.

Kalniete. Ka nav pārāk iedomīgs. Neklausīs ne tev ne man.

Kalns. Ej ko nu!

Kalniete. Ka nav tik atkal no tās biedrības, kur māca nestrādāt. Sakūdis vēl arī mūsu Pēteri.

Kalns. Tu nezin ko izdomā! Ja nestrādās kā nākas — uzteikšu. Bet viņš taisni solījās turēt mūsu pušim līdz.

Kalniete. Ka nesāk aicināt sev šurp arī pilsētas līgavas, — kam šim citādi vajadzīga īpaša istaba.

Kalns. Kā zoss! Vai tad es te neesmu saimnieks! Pa durvīm ārā ar visām līgavām. Bet tu tik daudz neplāpā. Uzpos istabu un ej citā darbā. Man vismaz prāts mierā, ka būs strādnieks. Drīz jau arī būs no stacijas klāt. Bet šī te nu ņemas.

Kalniete. Ak, es jau nu ņemos... Skaties tik ka neiznāk kāds tracis ar taviem pilsētas strādniekiem.

3. skatā

tie paši un Liesma.

Liesma. (Iesteidzas un apstājas izbrīnējusies.) Liesmai preciniekus gaida! O! Liesmai preciniekus!

Kalniete. Ej nu auša! Tēvs Rīgā salīdzis strādnieku ar īpašu istabu.

Liesma. Un ar īpašu istabu!

Kalns. Jā, vienu kārtīgu strādnieku.

Liesma. Un kārtīgu strādnieku! Un nu tagad abi sagaidat to ar sāls un maizi! Traki intresanti! Es arī gaidīšu. (Iesēstas tikko uzklātā gultā)

Kalniete. *Pagaidi! Kā tas nu izskatas. Sasēdi gultu.
Ir jau svešs cilvēks.

Liesma. Bet tikai strādnieks.

Kalns. Viens kārtīgs strādnieks vis kaut kā nav ar mieru.

Liesma. Jā, vajadzīga atsevišķa istaba. Bet ja nu atbrauks mums kāds viesis, nebūs kur apmesties.

Kalniete. Tā jau nu nav. Tas tik pa vasaru. Un mēs, vecie, tad dzīvojam klētiņā.

Liesma. Manis dēļ atdodat arī savu istabu šim Rīgas strādniekam. Es tik brīnos par tēva lielo uzticību svešiem cilvēkiem. Līdz šim to netiku ievērojuši.

Kalns. Tad ta ko neuzticēt, — tukšu istabu.

Liesma. Vai tev zināms, kas šis jaunais strādnieks tāds ir? Varbūt taisni noziedzību pārpilns.

Kalns. Ko nu melsies!

Liesma. Jā, ja! Un tamdēļ tad arī vajadzīga atsevišķa istaba lai neviens nezin un neredz kādus darbus viņš tur dara.

Kalniete. Ej nu, meitiņ. Tēvs saka, esot bijis ļoti pieklājīgs no izskata. Grib būt savā brīvā laikā viens.

Liesma. Labi jau labi...

Kalniete. Man jau arī nepatik, ka ta istabiņa pielīgta. Lai būtu dzīvojis lielajā istabā.

Kalns. Kas ligts, paliek ligts. Padod man ūdeni no dzerties.

Kalniete. Un nākot atnes slotu, — jāpārslauka vēl grīda.

Liesma. Svilpojat!.. (Proms.)

4. skatā

tie paši bez Liesmas.

Kalns. Tas meitens paliek mums aizvien nevaldamāks. Vajaga tik sākt apskatīties pēc vira.

Kalniete. Nu, ar viņu māju Valdi jau abi tā labāki saprotas.

Kalns. Kamēr vēl to sagaidīs.

Kalniete. Nu jau ejot ar studēšanu labāki uz priekšu kā līdz šim.

Kalns. Klausī ko tev stāsta! Labāki ņemt un apskatīties pēc kārtīga saimnieka. Neka no tiem studētiem nebūs. Visi studē. Kur tad ies izstudējuši.

Kalniete. Mūsu znotam nekur nebūs jāiet. Mājas lielas, lai dzīvo.

Kalns. Un mēs abi divus mūžus saimniekosim.

Kalniete. Vai tad studēts cilvēks saimniekot nevarēs. Vēl labāki kā tu.]

Kalns. Iesaimniekos purvā. Vai tad nedzirdam kā iet tām muižām kur varenie studētie agronomi saimnieko. Viss vējā vien ir.

Kalniete. Lai nu ar saimniekošanu kā. Ko tad tu darīsi. Bet studēts cilvēks pavisam citāds. Pavisam cita uzvešanās un izturēšanās.

Kalns. Ja tad nu vēl pieklājību neizmācītos, — ko tad. Studējot izstudē visu, — pat to, ko tu ne sapņos nesapņo.

Kalniete. Nu, nu, nu... Gan jau zinu es arī šo to no Rīgas dzīves. Ir jau stāstīts diezgan. Bet kas tad tur ļauns, ja jauni cilvēki papriecājas, padejo un pa reizei arī iedzer savu glāzīti.

Kalns. Jā. Lai tik vecie raujas un griež veprus uz tirgu lai naudas neaptrūktu.

Kalniete. Vai nu tu pats būdams jauns nemaz nepriecājies? Atceries tik vien.

Kalns. Tas biju es kas arī ko strādāja.

Kalniete. Tu nu neizgudro niekus! Savu meitu es kautkādam zemniekam nedošu. Ja nav studējis vīrs, lai tad labāki nav nekāda.

Kalns. Padod tak man nodzerties! Tu esi gudra kā priesteriene. Kaut tik tā izdotos vien.

Kalniete. Kas tur nu ko neizdoties. Liesma manus padomus klausā un arī viņa pati nevar ieredzēt zemnieku kārtas jauniešus ne acu galā.

Kalns. Tad jau meklējat tos studētos. Bet kur tas meitens ar ūdeni?

Kalniete. Un man slotu ar neatnesa.

Kalns. Liesma!

Kalniete. Ko tu kliez! Visa māja skan. Vai pats nevari ne nodzerties dabūt.

5. skatā

tie paši un Liesma.

Liesma. (Ārpusē pie loga.) Jauks laiciņš ārā...

Kalns. Kur man dzeramais palika?

Liesma. Tur pat.

Kalns. Kur, tur pat!

Liesma. Tur kur to atstāji.

Kalns. Ej atnes!

Liesma. Cik būs dzeram naudas? Man svētdien jāiet uz izrikojumu.

Kalns. Es tev uzdošu dzeram naudu, — palaidne.

Liesma. O, par tādu algu mūsu dienās vairs nekalpo.

Kalniete. Bet kur man slotā?

Liesma. Es nezinu kur tu viņu noliki.

Kalniete. Pieliekamā.

Liesma. Nu tad jau viņa tur ir arī tagad. (Jautri iesmejas un pazūd.)

6. skatā

tie paši bez Liesmas.

Kalns. Nē, precēties vien viņai vajadzīgs. Te pat, netālu, viens kārtīgs saimniekdēls, — lai tik ņem prom.

Kalniete. Ja nav studēts — ir nerunā.

7. skatā

tie paši un Pēters.

Pēters. (Ienes lielu čemodanu.) Vai, saimniek, te tas pilsētas jaunskungs apmetīsies?

Kalns. Un tad?

Pēters. Tad laikam tas čumedants arī te būs jānoliek, — lai pats tad krāmējas.

Kalniete. Kur tad šis pats palika?

Pēters. Es jau nelaidu. Aizgāja pie akas nodzerties.

Teicu, ir saimniekam tāds pašbrūvēts, — vis.

Kalns. Kā dumjš. Vai tad šo nu ies darba dienā ar alu dzirdīt.

Pēters. Es jau neko. Domāju, jūs viņu tā labāki uzņemsat. Ir jau laikam kāds no tām piena vai zemes biedrībām.

Kalniete. Tas mūsu jaunais strādnieks. Tev palīgs. Nu tik abi neslinkojat vien.

Kalns. Jā, tas tev, Pēter, pa vasaru palīgs.

Pēters. Ko nu jūs. Kā norunājuši. Mānās vien. Jāiet zirgs nojūgt. (Prom.)

8. skatā

tie paši bez Pētera.

Kalns. Nu tu brīnums. Pēterim vis nevar iegalvot ka tas strādnieks. Bet darbs tak paliek darbs. Vai nu pilsētā, kādā bodelē stāvēt aiz letes, vai godīgs lauku darbs.

Kalniete. Gan jau rit tie brīnumi pāries, kad satiksies abi tīrumā.

9. skatā

tie paši un Pēters ar Arturu.

Pēters. Nākat nu vien te. Redz, te jau ir abi saimnieki. Un šī istaba jau arī būšot jums. Čumedantu arī, lūk, noliku. Man jāiet vēl zirgs jānojūdz. (Tomēr paliek durvīs.)

~~Arturs.~~ (Pilsēnieciski, bet vienkārši gērbies.) Tad nu sveiki jūsu mājās.

Kalns. Sveiks, sveiks. Tā te būs tava saimniece. (Arturs palokas, bet Kalniete tam roku nesniedz.) Es jau sāku domāt, diezin vai nebūsi pārdomājis un varbūt vairs nemaz nebrauksi.

~~Arturs.~~ Ja arī būtu pārdomājis, tad katrā ziņā jums to paziņotu.

Kalniete. Jā, — paziņotu gan. Cik tā tagad neizmulķo saimniekus.

Kalns. (Ierauga Pēteri durvīs.) Vai zirgs nojūgts?

Pēters. Tūliņ jau iešu. (Prom.)

10. skatā

tie paši bez Pētera.

Kalniete. Un kamdēļ tāda iedoma, — pašam savu istabu? Kur citur tas redzēts.

Arturs. Esmu pieradis dzīvot viens. Brīvā laikā es gribu ko palasīties, tad labāki vienam.

Kalniete. Ak tad tu no tiem jaunājiem, kas negrib ilgāki kā astoņas stundas strādāt un tikai avizītes un grāmatiņas lasīt.

Kalns. Ej nu, sieviņ, ej. Var jau arī tā palasīties, kādus romanus, stāstus. Vai tad tie visi jau nez' kādi, kas ko lasa.

Arturs. Jā, kā tad. Saimniekam taisnība. Visi kas lasīt māk jau nav nezīn kādie briesmoņi. Un es tikai lasu romanus — Tarzanu, Indijas kapenes, ceļojums uz mēnesi.

Kalns. Nu, nu! Es jau teicu. Par Tarzanu man kaut ko stāstīja. Trakas lietas strādājis. Pats nelasu, acis tādas patumšas.

Arturs. Jā. Un grāmatas tagad drukā ar briesmīgi sīkiem burtiem, grūti pat redzīgam ko saskatīt.

Kalns. Jā. Un tad...

Kalniete. Ko nu te sāksi!.. Ļauj lai cilvēks ierīkojās. Gultas drēbes un veļu es tev došu un meitas mazgās. Par lāpīšanu tev pašam ar meitām jānorunā.

Kalns. He! Kas viņam tur būs ko runāt. Gan pašas kārsies kaklā.

Kalniete. Nerunā nu niekus!

Kalns. Jā, jā. Un rīt iesim darbā. Varēsi atmosties?

Arturs. Nē. To gan neuzņemos. Lai kāds padauza pie durvīm kad brokastis gatavas.

Kalniete. Kad brokastis gatavas! Kungs apžēlojies! Tad jau cēliens nostrādāts. Četros jau jābūt darbā.

Arturs. Ak tad jūs brokastis tik vēlu ēdat. Es biju pieradis, kā cēlos četros vai puspiecos, tā tūliņ arī ēdu.

Kalns. Redzi nu, sieviņ, — tu jau domāji nezin ko.

Kalniete. Kā tad pusdienu var sagaidīt ja četros brokastis ēd?

Arturs. Tik jāpierod. Tad kā brokastis ēdis var sagaidīt arī nākošās brokastis. Es to zinu.

Kalns. Jā. Redzi nu, sieviņ. Bet vai drīz nebūs vakariņas gatavas?

Kalniete. Iešu skatīties.

Kalns. Nu tad iesim. (Pieceļas no krēsla, kur bij apsēdies aizmirsis par nolausto kāju.) Velnsl!.. Izturēja gan! (Abi prom.)

11. skatā

Arturs viens.

Arturs palicis viens attaisa čemodanu un izņem no tā grāmatas, rakstamlietas un lielāku daudzumu pudelišu un ķīmijas piederumus, ko novieto uz loga un plaukta. Pārlicējas par istabiņas tīrību un atrod to par neapmierinošu. Pie durvīm klausē.

Arturs. Iekšā!

12. skatā

Arturs un Pēters.

Pēters (Ienāk ar avīzi rokā.) Šito lapu jūs, jaunskungs, aizmirsāt ratos.

Arturs. Jā. Es izlasīju. Jaunākais numurs. Nemat jūs palasīties.

Pēters. Kur nu es. Man grūti ar lasīšanu. Pagastskolā divas ziemas vien nogāju. Bet jau nu jums tā papīra dēļ nevajaga, iedošu Trīnei. Viņa jau mums tā lasītāja un tad pastāsta. Jūs jau zināt tos stāstus. Pamatīgi viņa visu atmin.

Arturs. Jā. Daži jau tādi padodas. Visu atmin gadiem ilgi.

Pēters. Jā, jā. Ilgi atmin. Bet jums jau arī daudz grāmatu līdz. Vai tās visas par lopiem?

Arturs. Kamdēļ par lopiem?

Pēters. Nu jūs tak būsat te lopu pārraugi. Jaunu sugu audzēšot.

~~Arturs.~~ Nekā. Es neesmu radīts sugas uzlabošanai
jo pats neesmu no tīrasinīgiem.

Pēters. Tad laikam lauksaimniecību iekārtosat pēc
ārzemju modes?

~~Arturs.~~ Pēc ārpasaules, pēc marsa laukkopības modes.
Bet no mūsu zemes ne vietējām ne ārzemju modēm
es ne velna nejēdzu.

Pēters. Bet ko tad jūs te darīsat?

~~Arturs.~~ Atbraucu mācīties zemi strādāt. Art, plaut,
ecēt, zirguiejūgt un vēl šo to ko uz laukiem dara.
Un jūs būsat mans skolotājs.

Pēters. Jā, jā. Jokojat vien jokojat. Man jāiet zirgam
ēst padot. (Prom.)

13. skatā

Arturs viens.

Arturs turpina nokārtošanos. Norūmē galdu. Pie sienas piesprauž dažas
pastkartis, — skulpturas.

14. skatā

Arturs un Kalniete.

Kalniete. (Ienāk bez piekļāvēšanas.) Tā. Tu jau te gribi
ierīkoties kā muižnieks.

~~Arturs.~~ Nebūtu slikti ja tā varētu.

Kalniete. Un tik daudz grāmatu. Kad tad tās visas
var izlasīt, — tak jāstrādā arī būs.

~~Arturs.~~ Bet pusdienas laikos un vakaros var lasīt.

Kalniete. Ak tad miegu kavēs. Kas tad tas būs par
strādnieku vairs, ja nedabūs kārtīgi miegu izgulēt.

~~Arturs.~~ Es maz guļu. Divas, lielākais trīs stundas.
Man vairāk nevajaga.

Kalniete. Ej nu ej. Kas tā nu par gulēšanu.

~~Arturs.~~ Es tā esmu pieradis. Un ja gribas lasīt, ne-
dēļu no vietas varu negulēt nemaz. Tas man neko
nenozīmē.

Kalniete. Kas nu to var...

~~Arturs.~~ Tā jau nevar. Bet man ir zāles, kuņas ja iedzer,
vienu pilienu uz cukurgraudiņa miegs kā ar roku atņemts.

Kalniete. Ak tad tev tādas zāles?

Arturs. Jā, tādas man ir.

Kalniete. Tad jau nu gan. (Ievērojusi pastkarte.) Kas tie par sievišķiem tev ir? Fui!..

Arturs. Tās, — pazīstamas.

Kalniete. Un plikas!

Arturs. Tas tagad modē. Aizejat Rīgā pie fotografa, — pirmais vārds ko viņš teiks būs: lūdzu atgērbjaties.

Kalniete. Jā, tas nu Rīgā. Bet pie mums vēl visi staigā apgērbušies un citiem sava plikuma nerāda. Un tu par to Rīgu nestāsti nevienam. Man pašai ir meita. Ir kalpones...

Arturs. Lai dievs pas'! — stāstīt! — sāks vēl plikas apkārt staigāt.

Kalniete. Jā, — nevajaga nekādas jaunās modes klāstīt. Tad mēs satiksim. Un sevišķi Liesmai nē. Tā jau tagad pa gaisiem vien.

Arturs. Nē, Liesmai pavisam nē. Citām vēl kaut kā, — bet Liesmai nē.

Kalniete. Tad mēs satiksim. Tagad nu nāc, es tevi aizvedīšu vakariņās. Parādīšu manu saimi.

Arturs. Jā, — jā... Es neko nestāstīšu un, ceru, mēs satiksim.

Kalniete. Un tie te, tie romani? (Šķirsta kādu grāmatu.)

Arturs. Jā. Dažādi.

Kalniete. Bet te tādas briesmīgas bildes. Vēderi pārgriesti, vai.

Arturs. Tie ir romani ar bildēm puškoti.

Kalnietē. Tad laikam tā lasīšana arī tāda par briesmīgām slepkavībām?

Arturs. Jā. Vēderus pušu un atņem naudu.

Kalnietē. Fui, kādas briesmas tik tai pasaulē nenotiek. Bet nu iesim vakariņās. (Abi prom un brīdi istabiņa tukša.)

15. skatā

Kalniete un Kalns.

Kalnietē. (Aiz rokas vilkdama Kalnu.) Nāc nu nāc skaties, —

kādas briesmas tu būsi atvedis mājās. Redzi, tur tie sievišķi un te kādas šausmīgas grāmatas. Redzi kādas bildes. Fui! auns man vecam cilvēkam skatīties.

Kalns. Nu kas tur sevišķs. Jauns cilvēks. Un tie sievišķi jau diezgan gliši.

Kalniete. Tā! Diezgan gliši! Un tu to man saki taisni acīs.

Kalns. Es domāju priekš viņa, priekš jaunā kalpa.

Kalniete. Nu jā, priekš viņa tā pavisam cita lieta. Bet kas tās par grāmatām? Vai nav tik kādas aizliegtas un noziedzīgas?

Kalns. Tās jau nav latviski.

Kalniete. Ka nav kur zadzis. Vai nu šis jēdz citā valodā lasīt. Jāpasauc Liesma, tā izlasīs.

Kalns. Viņa lai skatās tādās bildēs!

Kalniete. Lai viņa izlasa tikai to uz vākiem drukato, tad jau zinās kas par grāmatu.

Kalns. Jā, tā nu gan. Ej pasauc.

Kalniete. Nāc nu vien tu arī. Ko domā! Šim jau vajadzēs palikt te un ķiķināties ar tām nekaunīgām bildēm.

Kalns. Nu, iesim, iesim. Un ja Liesma atradīs ko sliktu, — uzreiz uzteikšu. Lai iet kur nācis. Te tādiem nav vietas.

Kalniete. Nu ko tad citu vēl. (Abi prom.)

16. skatā

Liesma viena.

Liesma. (Ienāk un ieraudzījusi pie sienas bildītes, tās ar interesi aplūko. Atver kādu grāmatu un iedziļinās aplūkošanā. Kāds nāk. Viņa noliek grāmatu un pielēc. Dodas uz durvīm, bet tās jau atveras un tur Arturs. Abi apjūk no negaidītās tikšanās.)

17. skatā

Liesma un Arturs.

Arturs. Atvainojat. Nezināju ka jūs te...

Liesma. Es nezināju ka jūs nāksat.

Arturs. Tā tad jūs mani še nevēlējāties satikt? Es iešu vēl prom. (Grib iet.)

Liesma. Nē, kamdēļ. Tā jūsu istaba. Es iešu.

Arturs. Bet jūs, ja nemaldos, saimnieku meita, Liesmas jaunkundze.

Liesma. Jā. Bet kas tad par to?

Arturs. Nu tad jums arī zināmas tiesības un vara par kalpotājiem-gariem. Bez tam...

Liesma. Kas vēl bez tam?

Arturs. Jā, bez tam man no jūsu mātes un manas saimnieces aizliegts ar jums pat sarunāties.

Liesma. Pat sarunāties! Un jūs gribat būt tik paklausīgs.

Arturs. Man jāpaklausa, jo esmu viņai padots.

Liesma. Tā tad visā nopietnībā jūs domājat ar mani pat nerunāt?

Arturs. Nē. To nu gan es nespēšu. Bet arī jūsu mammiņu klausīšu.

Liesma. Kā tad klausīsiet, ja tomēr ar mani runāsat.

Arturs. Lai nu ar runāšanu kā. Bet pēc jūsu mātes receptes launas mācības jums neklāstīšu, samaitājošas bildes nerādišu un tā tālāk.

Liesma. Jūs domājat šīs grāmatas?

Arturs. Arī šīs grāmatas.

Liesma. Bet es jau tikko vienu izšķirstīju un apskatījos bez jūsu rādišanas.

Arturs. To jūs bez manas atļaujas nedrīkstējāt darīt.

Liesma. Bet es tak saimnieku meita un jūs pats tikko teicāt, ka tad man arī zināmas tiesības un vara.

Arturs. Bet es saimnieku kalps un man jūs aizliegts savā istabā un līdz ar to samaitāšanā vest.

Liesma. Jā, protams. Vest jums aizliegts. Bet ja nu es pati eju? Kā nakts tauriņš uz uguni skrienu? Jūs tak neliegsat man palasīties vienu otru no šīm grāmatām.

Arturs. Liegt nelieģšu, bet dot arī nedošu. Ņemat pati. Es dienās būšu darbā, durvis nav aizslēdzamas.

Liesma. Lieliski jūs protat no sarežģījumiem izkļūt. Vai jūs pats esat šīs grāmatas lasījuši?

Arturs. Gribu mēģināt.
Liesma. Šī vāciski. Jūs mākat?
Arturs. Pilsētnieki jau parasti visi māc vāciski.
Liesma. Jūs daudz skolā gājuši?
Arturs. Jā, šādos tādosursos esmu bijis.
Liesma. Tikaiursos?
Arturs. Tie paši jau apnika. Jūs ģimnaziju beidzāt, — kā jau parasts un pieklājas.
Liesma. Jā, beidzu.
Arturs. Un tagad ko domājat iesākt?
Liesma. Precēties.
Arturs. Jums tas viegli.
Liesma. No kurienes jums tāda pārlicība?
Arturs. Nu jūs tak esat saimnieku vienīgā meita un
Liesma pie tam. Ja reizi tā aizdegsies, būs visam gals. Izkusis viss,
Liesma. Smejaties vien. Sakat kamdēļ jūs braucāt uz laukiem, — vai pilsētā darba jums nebija?
Arturs. Esmu noguris. Gribu svaigā gaisā un pie fiziska darba atjaunot spēkus.
Liesma. Un tad?
Arturs. Tad, — precēties.
Liesma. Nekaitināt mani... Ar ko jūs pilsētā nodarbojāties?
Arturs. Krāmējos tikai ar grāmatām.
Liesma. Es nesaprotu.
Arturs. Biju grāmatu tirgotavā par komiju.
Liesma. Tad jūs gan pazīstat visas grāmatas. Varbūt arī lasījuši daudz?
Arturs. Vākus visām! Iekšā paskatīties paņemu tagad vienu paku līdz.
Liesma. Bet tās zinātniskās. Vai jūs spēsāt visu saprast?
Arturs. Ko nesaprotu, — lai paliek.
Liesma. (Ieraudzījusi pudelītes.) — Kas jums tais pudelītēs?

Arturs. Tā maza aptieciņa. Es šo to māku no ārstniecības.

Liesma. Ak drapes samaisīt!... Cik komiski!...

Arturs. Jā. Sajauc dažādas drapes kopā un tad zāles pret visām slimībām gatavas.

Liesma. Jūs esat traki interesants!

Arturs. Pasakat to savai mātei, tad dzirdēsat viņas spriedumu.

Liesma. Kas man gar māti! Nudien jūs esat lielisks!

Arturs. Jūs esat Liesma. To ieteicu jums neaizmirst, kad esat kopā ar tādiem kam ņemta tiesība pat ar jums sarunāties!

Liesma. Ak, nu, — atmetat reiz šīs mātes mācības un neizliekaties jau tik bezgala paklausīgs. Vai jūs gan nu nesaprotat vecāku ļaužu psichi.

Arturs. Bet ja nu ar šo veco ļaužu psichi tomēr jā-rēķinājas aiz tīri praktiskiem motīviem? Ko jūs darītu manā vietā?

Liesma. O, mani vis nevajadzētu mācīt. Es tūliņ apceltu saimnieka meitu.

Arturs. Labs padoms. Pūlešos ievērot. Kaut arī tas bīstami, — viņa var sacelt skandalu pa visu māju.

Liesma. Viņa nav tik muļķa.

Arturs. Tad es uzdrošinos cerēt ka turpmāk grūtos brīžos varēšu rast patvērumu zem jūsu maigā spārna.

Liesma. Bet tad jūs nedrīkstat mātes vārdiem piegriest lielu vērību.

Arturs. Tā arī mana vēlēšanās. Bet es tak ne sapņos nesapņoju sev te draugu rast, kur apkārt tikai neuzticības pilnas sejas.

Liesma. Jūs svešs vēl. Tik ļoti smieklīgi, — viņi neviens netic ka jaunatbraukušais būs vienkāršs strādnieks. Un atvainojat mani, — kaut es arī to zinu, tomēr līdz ar citiem neticu.

Arturs. To jau rīt pierādīšu darbā. Manī spēku vēl tomēr daudz. Bija tik tāds garīgs pagurums.

Liesma. Jūs tak nedomājat te ilgi palikt?

Arturs. Ja neaizdzīs par disciplīnas pārkāpšanu, — tad visu vasaru katrā ziņā.

Liesma. Nevaru ticēt, ne par ko nevaru tam ticēt. Jūs man liekaties pēc tāda, kam lauku smagais darbs nav ne pa spēkam ne piemērots ne arī vajadzīgs.

Arturs. Spēka mani daudz un piemērotu darbu tagad grūti atrast, bet par vajadzību vislabāko liecību dod ēstgriba.

Liesma. Bet jūs varējāt kādu inteliģentu darbu dabūt.

Arturs. Nebija man ne patikas, ne arī laika ilgi taujāt, jeb meklēt onkuļus un tad iešmugulēties kādā vietnā. Kāds pagadījās darbs, tādu pieņemu. Un skaisti ka pieņemu, jo līdz ar to sev ieguvu vērtīgu draugu.

Liesma. Cik nu vērtīgu, to rādis nākotne. Bet palīdzīga jums dažas nepatīkšanas novērst būšu jau arī tagad, jo jāatzīstas, tā pati gādīgā māte mani sūtīja apskatīties kas jums par grāmatām. Vai nav kādas aizliegtas.

Arturs. Un atradāt nepieklājīgas.

Liesma. Jūs tomēr vēl turat mani par pārāk lielu muļķi lai neizšķirtu nepieklājīgu no zinātniska.

Arturs. Piedodat. Negribēju neko ļaunu teikt.

Liesma. Nu labi. Šoreiz lai piedots. Bet nu jāpošas no jums prom. Ievēros māte un tad būs nelaime bez gala.

Arturs. Pārāk īsa bija šī iepazīšanās stunda.

Liesma. Nekas, tālu nedzīvojam. Pie tam man arī būs rit jāiet pie darba.

Arturs. Bet tad jau jūs būsat tikai saimnieku meita vien.

Liesma. Jūs protat kaitināt. Ar labu nakti!

Arturs. Nē, Liesma, — atvainojat...

Liesma. Sveiki!..

Arturs. Saldu dusu! (Pavada to līdz durvīm.)

18. skatā

tie paši un saimniece.

Kalniete. Liesma! Laiks gulēt!.. (Kalniete ar sparu aizcērt durvis. Arturs paliek viens.)

2. cēliens.

Lielā, jeb ļaužu istaba Kalnos. Liels galds un soli. Divas durvis, — uz saimnieku un jaunā strādnieka istabām, trešās uz āru.

1. skatā

Kalns un Kalniete.

Kalniete. (Sēd pie lielā galda.) Nu?

Kalns. (Sēd otrpus galdam.) — Kas tad nu atkal par nu?

Kalniete. Cik ilgi jau ir pie mums tavš jaunais strādnieks?

Kalns. Būs pāri mēnesis.

Kalniete. Un ko ļaudis runā.

Kalns. Visam tam nevar ticēt ko katrs izdomā un stāsta.

Kalniete. Nevar ticēt... Briesmas!

Kalns. Vēl jau nekādu briesmu nav. Labs strādnieks.

Kalniete. Kā! Un tu vēl nedomā viņu dzīt atpakaļ uz pilsētu?

Kalns. Vai tev prāts! Pašā darba laikā?

Kalniete. Vai tik tev pašam vēl ir prāts. Vai drikst maz vēl, kaut vienu dienu, viņu mājā paturēt.

Kalns. Nav jau sieviņ tik briesmīgi.

Kalniete. Vai tu akls esi! Vai tad tu tiešām vēl neredzi ka Liesma uz viņu kā uzburta.

Kalns. Nu kad kopā jāstrādā, vai tad lai būtu kā mēmi. Parunājas, pajoko, — kas tur nu ļauns.

Kalniete. Nestāsti nu man. Es ļoti labi redzu, ka viņš meitenu velk savos tiklos.

Kalns. Liesma jau nav bērns.

Kalniete. Bet tās pudelītes un tā vārišana? Vai tu zini kādas velna dziras viņš tur taisa. Visu māju ieēdinās.

Kalns. Ej nu ar savu ieēdināšanu.

Kalniete. Kamdēļ gan citādi Liesma šim tā skraida pakal? Strādnieka cilvēkam. Kur viens tur otrs. Ļaudis jau runā ka lepna Kalnu mantiniece nu dabūšot isto, — vienkāršu strādnieku.

Kalns. Runā jau gan.

Kalniete. Laba gala viss tas neņems. Pa visu apkārtni jau izlaista slava ka Kalnos dzīvo nezin kāds brīnumdakteris un pūšlotājs.

Kalns. Tā jau runā gan.

2. skatā

tie paši Liesma un Arturs.

Liesma. (Velk aiz rokas Arturu.) — Nāc nu nāc!... (Ieraugot vecākus mazliet satrūkstas.)

Arturs. Jūs, Liesma, man roku noraušat!..

Kalniete. Liesma! Kas tad tā par trakošanu. Kā tev nav kauna!

Kalns. Ko tu dari, Artur? Vai plāvumu jau nobeidzāt?

Arturs. Vēl nē, saimniek. Mani Liesmas jaunkundze pārsauca sasiēt roku, — iegriežusi pirkstā.

Liesma. Jā. Arturs labi māk pārsiet. Citādi var asinis saģiftēt.

Kalniete. Tā! Nieku dēļ blandas apkārt un darbu nestrādā.

Liesma. Nākat, Artur, — man stipri sāp. Ai!.. Ai!..

Arturs. Cik nu man ilgi jaunkundzei pirkstu pārsiet.
(Abi ar Liesmu Artura istabiņā.)

3. skatā

Kalns un Kalniete.

Kalniete. Nē, nē. Nav vairs viss kā vajadzētu.

Kalns. Nu kad pirksts pārgriests. Lai pārsien un prom atkal pie darba. Slaistīties apkārt jau nu es neļaušu.

Kalniete. Vai tu tici vēl ko Liesma melš. Ne jau nu viņai pirksts pārgriests ne kā.

Kalns. Tu domā, viņi to no sevis izgudrojuši?

Kalniete. Vai tur vēl vajag domāt. Grib tik slinkot.

Redzi cik nu ilgi sien. Visu roku jau par to laiku varētu sabindēt ne pirkstu vien.

Kalns. Vēl jau stipri ilgi nav.

Kalniete. Cik tu esi briesmīgs muļķis. Te būtu jārikojas ātri un īsi, bet tu vēl ņemies aizstāvēt.

Kalns. Neko es neaizstāvu. Pats darba laiks. Atlaist viegli. Bet kur raušu citu par to tu vis nedomā. Patī pļaut neiesi.

Kalniete. Nu, bet tev jau nu gan derētu nodzīt lieko smagumu.

Kalns. Man ir strādnieki.

4. skatā

tie paši un Pēters.

Pēters. (Ienāk.) Es, saimniek, ilgi esmu cieties, — nu vairs ilgāki nevaru.

Kalns. Kas nu par nelaimi?

Pēters. Man nelaiemes nav nekādas. Bet man jums jāsaka ka jaunais strādnieks nav īsts cilvēks.

Kalns. Kas tad noticis? Vai viņš daudz slinko?

Pēters. Nē. Dievs pas'. Ja es viņu par slinku sauktu, būtu lielākais melis.

Kalniete. Bet tagad pat aizgājis no pļaušanas.

Pēters. Jums, saimniece, vajaga redzēt cik arī ir nopļauts. Cilvēks jau nav mašina. Vajaga arī elpu atvilkt.

Kalns. Bet kas tad par nelaimi?

Pēters. Viņš zin burvības. Nupat šorīt, pļaujam mēs, — otrpus robežas pļauj kaimiņu puīši. Pļaujam un runājamies. Viņu Ansis kā striķē izkapti un kā pašlūk, — roka pušu gan. Līdz kaulam.

Kalns. Pašā darba laikā!

Kalniete. Nu un kas tad tālāk?

Pēters. Tad mūsu Arturs pasauca Ansi pie mums. Uzlocīja krekla piedurkni un saspieda tur laikam kādu dzīslu vai ko.

Kalniete. Nu — un?

Pēters. Un asinis kā ar roku noņemtas apstājās tecēt.

Kalns. Skaties tik kādas gudribas viņš zin.

Pēters. Jā. Un tad izņēma no kabatas tādu mazu pudelīti, uzlēja uz pušuma un Ansis aizgāja svilpodams ar veselu roku. Nupat jau atkal plauj, ka nekas nebūtu bijis.

Kalniete. Nu, ko es teicu. Tāpēc jau viņam bija vajadzīga īpaša istaba.

Pēters. Kā nu zinat, bet labs cilvēks viņš nevar būt, ja zin tādas mākslas. Agrāk jau arī vienam otram viņš deva zāles un pamācīja ko darīt, bet es domāju viņš tikai muļķojas. Nē, īsts cilvēks viņš nav.

Kalniete. Es jau arī to pašu saku.

Kalns. Bet pašā darba laikā tak nevaram palikt bez cilvēka.

Pēters. Man vēl jums jāsaka. Ar Liesmu arī nav labi. Viņi abi pārlielus draudzīgi. Nevarēju to slēpt, — var jums lielas nepatikšanas celties. Ļaudis jau runā. Es nu iešu pabeigt plāvumu. Palīgs laikam vāra savas dziras. (Prom.)

5. skatā

tie paši bez Pētera.

Kalniete. Nu!..

Kalns. Atkal tu ar saviem «nu».

Kalniete. Ak tad tu gribi lai es ciešu klusu, kad mājās ieviesies tāds bīstams ļaunums.

Kalns. Nu vēl jau neko nevar zināt. Novērosim, apskatīsimies.

Kalniete. Vēro vien, vēro, — kamēr ievērosi arī vēl ko pie Liesmas. Bet tad jau būs par vēlu. Nav jau vērts ar tevi vairs ne runāt. (Iet uz sāimnieku istabu.)

Kalns. Nedāsmo nu, sieviņ, gan jau ko izdomāsim. Bet pašā darba laikā tak tā arī nevar. (Seko viņai, abi prom.)

6. skatā

Liesma un Arturs.

Liesma. Tu apbrīnojami labi māki dziedēt.

Arturs. Tas nenāk no manām zālēm, bet no manas milas uz tevi.

Liesma. Klusi! Var vēl kāds izdzirdēt un tad tracis mājās.

Arturs. Bet reiz tak, tā kā tā, visi zinās. Bez tevis jau es prom nebraukšu.

Liesma. Mums priekšā smagi brīži. Tēvs vēl kaut kā, bet māte negribēs ne dzirdēt. Tu zini, viņa iedomājusies, ka manam nākamam vīram katrā ziņā jābūt studētam.

Arturs. Kaut tik tu spētu būt stipra. Gan tad kopējiem spēkiem tiktu pie mērķa.

Liesma. O, es nepadošos!

Arturs. Man rudenī būs labāka vieta. Varēsim dzīvot arī bez tavu vecāku palīdzības. Tik stiprai, Liesma, būt!

Liesma. Par mani nebaidies. Es būšu tur, kur esi tu.

Arturs. Liesma! Tu esi lieliska! (Satver viņu un skūpstā.)

7. skatā

tie paši Kalniete un Kalns.

Kalniete. (Parādas saimnieku gala durvīs, aiz viņas redzams Kalns.)

— Kas tad nu! Nu jau vairs ir ļaužu tuvumā nekaunas savas mākslas dzīt. Liesma, tu esi traka!...

Kalns. Nu redzu gan kādu vīru esmu atvedis.

Arturs. (Kuņa apjukums jau izklidis.) Atvainojat...

Kalniete. Prom no mājas! Atvainojat... Nu šim vēl atvainos. Pfi! Liesma, kauna tev nav ne goda — ielaisties ar klaidoņiem.

Arturs. Atvainojat. Neesmu ne klaidonis ne cits kāds briesmonis. Tikai tāds pats vien kā jūs mirstīgie.

Kalns. Šo mirstīgo es savā mājā jau rīt vairs negribu redzēt.

Arturs. Es lūdzu jūsu meitas roku.

Kalniete. Tu pestelotājs, manu meitu! Esi jau ar savām velna dzirām sadzirdījis un meitenu padarījis traku.

Liesma. O, — es esmu pavisam gudra.

Kalns. Klusu, — Liesma!

Kalniete. Tāda trakuma! No paša nelabā to nevarēja sagaidīt!

Arturs. Kas tad noticis? Es mīlu jūsu meitu un lūdzu pēc viņas rokas.

Kalns. Nē. Nu diezgan. Rīt pat jau vari aiziet. Krāmē savas grabažas un prom!

Liesma. Bet es iešu Arturam līdz.

Arturs. Liesma, — ļauj man.

Kalniete. Ak tāda man ir meita! Tu domā es tev pakal skriešu un lūgšos. Skrejat abi, neviens jūs neturēs.

Arturs. Iesim, Liesma, manā istabā. Tavi vecāki stipri uztraukušies. Lai nomierinās.

Kalniete. Jā. Ejat vien savā perekli vārīt atkal kādu noziedzības zaņķi. Nu, rīt kā tur nebūtu vairs ne smakas.

Arturs. Kā vēlaties. Iesim, Liesma. (Abi prom Artura istabā.)

8. skatā

Kalniete un Kalns.

Kalniete. Nu!..

Kalns. Nu, nu! Tik vien tu zini kā savu nolādēto «nu»!

Kalniete. Tā! Tagad laikam es būšu tā vainīgā. Es laikam to briesmoni ielaidu mājā!

Kalns. Vainīga vai nevainīga, tas viena alga. Bet slikti nu ir. Viņš aiz dūsmām var vēl visu māju uzspriecināt gaisā.

Kalniete. Tad nu tu esi atmodies. Tev tūliņ jāiet pēc policijas. Citādi drošības vairs nav.

Kalns. Bet diezgan vai policijai te kas darāms?

Kalniete. Tā! Te policijai nekas nebūs darāms, kur vāra dažādas ģiftis. Varbūt taisa arī bumbas un vilto naudu. Ej tūliņ!

Kalns. Jāliek būs zirgu iejūgt, — ir tak diezgan tālu ko iet.

Kalniete. Ej tik kājām. Kamēr vēl sameklēs zirga jūdzēju. Policistu ved tūliņ līdz.

Kalns. Bet tu mēģini tikmēr parunāt ar Liesmu. Iestāsti lai nepiņķējas ar to.

Kalniete. Gan es viņai izdzišu niķus no galvas. Nu ej, — ko vēl gaidi!

Kalns. Jāiet vien būs. Citādi tiešām nevarēšu vairs būt par sevi un savu īpašumu drošs.

Kalniete. Un steidzies! (Kalns prom.)

9. skatā

Kalniete viena, tad Liesma.

Kalniete. (Staigā pa istabu, pieiet pie Artura durvīm un mēģina ko sādzirdēt, skatas pa atslēgas caurumu, bet arī neko neredz. Tad pieklauvē.)

Liesma! Nāc ārā! (Neviens neatsaucas. Kalniete pieklauvē spēcīgāki un enerģiskāki.) Liesma! Tu dzirdi ka tevi sauc!

Liesma. (Paver durvis.) Ko tu vēlies no manis, māte? Tu mani sauci?

Kalniete. Nu nāc ārā un taisi durvis cieti, lai tā ne-labā smaka nenāk citās istabās.

10. skatā

Kalniete un Liesma.

Liesma. (Iznāk un aizvēž Artura istabas durvis.) Ko teiksi, māte?

Kalniete. Tu vēl jautā?

Liesma. Jā, kā tad es varu zināt, ko tu gribi no manis. Es domas lasīt nemāku.

Kalniete. Es nevaru saprast, kā tu tā varēji ielaisties ar to tur.

Liesma. Tur nav neka seviška. Viņš man patīk.

Kalniete. Patīk. Kā var patīkt neizglītots, rupjš strādnieks. Pie tam vēl pestelotājs.

Liesma. Rupjš un neizglītots viņš nav, bet, ka viņš strādnieks, tam nav nekādas nozīmes. Un pestelošana no tevis izdomāta.

Kalniete. Kā tad izdomāta? Vai tu zini kas viņam par pudelītēm tur? Vai tu zini ko viņš uz tās bālās uguntiņas vienmēr vāra? Pēters vēl tikko stāstīja ka viņš pūšlotājs. Pats bijis klāt un redzējis.

Liesma. Nē, — tas nav tiesa! Viņš nav nekāds pūšlotājs.

Kalniete. Bet kas tad? Tev jau viņš būs visu izstāstījis?

Liesma. Nē. Viņš man neko nav teicis. Viņš šo to zinot no ārstniecības.

Kalniete. Ak tad šo to zinot. Bet tu paprasi no kādas melnās grāmatas viņš to visu mācījies. Un tu varēji tādām ļaut sevi skūpstīties!..

Liesma. Bet man viņš patīk. Es mīlu viņu.

Kalniete. To nu tu man neiestāstīsi. Iemilēt šādu cilvēku nemaz nevar. Un nepavisam jau ne tu. Apdomā labi, vai man nav taisnība?

Liesma. Bet skūpstīt man viņu gribas.

Kalniete. Saki, Liesmiņ, man atklāti, — vai viņš nav devis tev no kādām zālēm?

Liesma. Ir gan. Bet kas tad par to?

Kalniete. Ir devis! Un tad vēl tu nesaproti ka viņš tevi iedzirdījis! Un tad vēl nevari saprast kamdēļ tev gribas viņu skūpstīt!..

Liesma. Bet es tādiem māņiem nemaz neticu.

Kalniete. Tēvs aizgāja pēc policijas. Tad tu redzēsi ka šādiem māņiem ir gan jātic.

Liesma. Tēvs aizgāja pēc policijas! Bet Arturs jau nav nevienam neko nozadzis.

Kalniete. Likums aizliedz arī pūšļošanu un ļaužu mānīšana ar dažādām dzirām. Arturs ir krāpnieks un blēdis.

Liesma. Nav taisnība!

Kalniete. Tu pati to redzēsi, kad atnāks policija. Tad arī izies no galvas visa mila.

Liesma. Es neticu tev! Neticu nevienam kas par Arturu domā ko sliktu.

Kalniete. Nu labi, labi. Gan redzēsi. Man jāiet darbi pārraudzīt. (Prom.)

11. skatā

Liesma un Arturs.

Liesma. (Piesteidzas pie Artura istabas durvīm un atver tās.) — Artur! Tēvs aizgājis pēc policijas! Tevi likšot apcietināt.

Arturs. (Iznāk no savas istabas.) — Tā!.. Tas traki interesanti.

Liesma. Jā. Tu neesot labs cilvēks. Tu esot pūšlotājs un pestelotājs. Tu vārot dažādas elles dziras! Tu mani esot iedzirdījis!..

Arturs. (Smejas.) — Liesma, — ne es tevi, tu mani esi iedzirdījusi ar savu sirsnību, bezbēdību un dzīves prieku. Jau no pirmā vakara, kad šeit atbraucu, tu mani sāki dzirdīt ar savu, bezgala dārgu man, laipnību.

Liesma. Artur! Saki man, — kas īsti tu esi? Tu vienmēr stāsti ka esi grāmattirgotavas komijs, — bet es tam neticu.

Arturs. Ja es teikšu ka esmu ārsts — tu ticēsi man vēl daudz mazāk.

Liesma. Jā. Tad ticēšu vēl mazāk.

Arturs. Bet vai tiešām, Liesma, es neesmu cienīgs pat ne grāmatu tirgotavas komija vietu ieņemt?

Liesma. Nē, nē! Es tā nedomāju. Tu man liecies daudz cienīgāks par to.

Arturs. Bet vai tikai komiju vien tu atteiksies pavadīt viņa dzīves takās. Man sola veikala pārziņa vietu. Un tad jau lieliski...

Liesma. Es ticu tev... Es sekošu tev. Es zinu, — tu neesi ļauns. Bet kā ar to ārstēšanu? Vai tiešām tu ļaudis tikai māni?

Arturs. Nē, Liesma. Es ļaudim palīdzu. Un tev jāzin ka es neesmu par savām spējām un zālēm atlīdzību ņēmis.

Liesma. Tiešām? Un tev no policijas nav jābistas?

Arturs. Nedomāju, ka mani varētu par noziedznieku padarīt ļaunas mēles.

12. skatā

tie paši un Pēters.

Pēters. (Ienāk.) Artur, nāc nu ārā. Te tevi gaida atkal kāds slimnieks. Bet pēc tam nāc palīdzi man pa-

beigt pļaušanu. Vienam nevedas. Nu jau tu atpūties būsi.

Arturs. Slimnieku iešu apskatīt, bet pļaušana tev, Pēter, būs vienam jābeidz. Mani saimnieks atlaida. Atvaino, Liesma. (Prom abi ar Pēteri.)

Pēters. Tad atlaida gan!..

13. skatā

Liesma un Kalniete.

Kalniete. (Ienāk.) Nu, — apskaties kā viņš tur atkal ap vienu slimnieku ņemas. (Abas pieiet pie Loga.)

Liesma. Viņš izmeklē. Kā ista ārsts.

Kalniete. Un nu nāk pakaļ kādai dzirai. (Arturs iziet cauri ļaužu istabai un pazūd savā istabā, bet drīz atgriežas ar kādu pudeļi rokā.)

Liesma. Redzi, māte, viņš neņem naudu. Sieviņa dod, bet viņš neņem. Aiziet. (Arturs atkal ienāk no āra un ieiet savā istabā.)

Kalniete. Brīnums, — naudu neņēma gan.

Liesma. Es teicu ka viņš nav krāpnieks.

Kalniete. Nu. Viņš gudrs diezgan. Redzēja tak mūs pie loga. Tamdēļ neņēma.

Liesma. Viņš nekad nav ņēmis!

Kalniete. To vis tu nezinī. Nāk jau arī tēvs ar policistu.

14. skatā

tie paši Kalns un policists.

Policists. (Ienāk līdz ar Kalnu.) Sveiki! (Sasveicinas.) Pie jums te esotieviesušies dažādi brīnumdakteriši. Vai ir mājās?

Kalniete. Mājās gan. Nupat vēl dakterēja kādu sieviņu.

Policists. Paaicināt to puisī pie manis. Nē. Pirms pasauca Pēteri, — man viņš pirmais jānopratina.

Kalns. Es iešu pasaukšu. (Prom.)

15. skatā

tie paši bez Kalna.

Policists (Kārto no portfeļa papīru un rakstamlietas protokolam.) Ko jūs, saimniec, man zināt teikt?

Kalniete. Ko zinu? Viņš krāpj ļaudis, izdodāmieš par pūšlotāju. Pats vāra savā istabā dažādas dziras, — varbūt ģiftis un arī nāves zāles. Varbūt taisa arī bumbas un vilto ar zālēm naudu. Vai tad nav dzirdēts.

Policists. Izdodas par pūšlotāju, vāra dažādas dziras un varbūt ģiftis... (Raksta.)

Liesma. Bumbas netaisa un naudu nevilto, — to es zinu.

Policists. Bumbas netaisa un naudu nevilto, — labi. (Raksta.)

Kalniete. Ko tu jaucies starpā! Izjauks vēl visu protokoli.

16. skatā

tie paši un Kalns ar Pēteri.

Policists. (Uz ienākušo Kalnam līdz Pēteri.) Vai jūs, Pēter, esat redzējuši ka jūsu otrs strādnieks zāļo cilvēkus?

Pēters. Zāļo jau nu gan, bet nozāļojis neviena vēl nav.

Kalniete. Vai nu var zināt ka nav arī nozāļojis kādu.

Policists. Nē. Man neviens nozāļots nav sūdzējies un pēc palīdzības lūdzis.

Kalniete. Tad jau nu gan.

Kalns. Un es esmu redzējis ka viņš savā istabā vāra kaut ko. Un briesmīgi tad ož vai visa māja.

Policists. Pasaucat vainīgo.

Kalniete. Artur, — nāc ārā, — tevi sauc policija. (Kalniete atver durvis uz Artura istabu. Tas iznāk.)

17. skatā

tie paši un Arturs.

Arturs. Ko saimniece no manis vēlās?

Policists. Es, Sprukstiņu pagasta vecākais policists, esmu ieradies Kalnu mājās jūs nopratināt ļaužu mānīšanas, ģifts vārīšanas, pūšļošanas un daudz citās lietās. Lūdzu atbildēt uz maniem jautājumiem, nemēģinot neko slēpt.

Arturs. Gaŗš ievads. Lūdzu jautājat.

Policists. Vai jūs esat devuši zāles Sprukstiņu pagasta pilsoņiem ārstniecības nolūkos?

Arturs. Jā.

Policists. Vai jūs savā istabā vārat dažādas zāles?

Arturs. Jā.

Policists. Vai starp tām ir arī ģiftis un nāves zāles?

Arturs. Jā. Un ļoti daudz.

Policists. Ir! Un ļoti daudz! Kalna kungs un Pēteri, nesat no šī puīša istabas visas zāles te uz galda. Man jāapskata un ģiftis jākonfiscē. (Abi uzrunātie pilda rīkojumu bailīgi nesdami pudelītes.) Lūdzu norādat kuņģa pudelēs atrodamās nāves zāles.

Arturs. (Nem iznestās pudelītes un liek policistam tuvāk, katru norādotams par ģifti.) Ģifts, ģifts, ģifts... u. t. t.

Kalniete. Ak kungs! Ak kungs! Pilna māja ar ģiftim.

Kalns. Viņam tur tādas savādas bezkaunīgas grāmatas arī ir. Vai tās nenest ārā.

Policists. Jā, jā. Nesat visu kas vien aizdomīgs. Pēc tam arī es iešu vēl viņa istabā izdarīt kratīšanu.

Liesma. Grāmatas es iznesīšu. (Dara to.)

Policists. Ņemot vērā ka jūs esat nodarbojušies ar neatļautu ārstniecību, pie tam lielā vairumā esat, zāles sagatavojot, lietojuši dažādas ģiftis, — esmu spiests jūs apcietināt un nogādāt uz aprīņķa cietumu. Ģiftis tiek konfiscētas un lieta nodota izmeklēšanas tiesnesim.

Liesma. Ko! Artur, — tas nevar būt!..

Arturs. Liesma! Vai ticība jau zudusi?

Liesma. Nav vēl!.. Bet drīz... zudīs...

Arturs. Vēl mazliet tik to pataupi priekš manis.

Policists. Vai jums ir vēl kas sakāms?

Arturs. O, jā. Ļoti daudz.

Policists. Tad lūdzu.

Arturs. Jūs sakat, es esot nodarbojies ar neatļautu ārstniecību, — kā jums gan zināms ka nodarbojos ar neatļautu ārstniecību?

Policists. Jums nav nekādu dokumentārisku atļauju.

Arturs. Bet vai jūs mani pēc tādas esat prasījuši?

Policists. Ja jums būtu kādi dokumenti, tad esat tik laipni tos uzrādīt.

Arturs. Tad lūdzu manā istabā. Man nav viņu darba drēbēs klāt. (Abi ar policistu ieiet Artura istabā.)

18. skatā

tie paši bez policista un Artura.

Kalns. Nu sieviņ?..

Kalniete. Tam paganam būs arī kādi papīri. Vai tu, Liesmiņ, nezini kas viņam par papīriem varētu būt? Vai nav arī kāds feldšērītis.

Liesma. Es nezinu...

Kalns. Tāda līgava, — un nezin ne kas viņas izredzētais ir par vīru.

Liesma. Es mīlu pašu cilvēku, ne viņa dokumentus.

Kalns. Nu, — mūsu laikos bez dokumentiem vis tālu nevar tikt.

Kalniete. Kad tik policistu nepiekukuļo vien. Ne jau nu šim kādi dokumenti ir ne kā. Ko tad tik ilgi var skatīties dokumentus.

Kalns. Ko nu melsies!..

Pēters. Vai es, saimniek, nevaru iet darbā?

Kalns. Pagaidi. Varbūt policistam tu vēl būsi vajadzīgs.

Kalniete. Varbūt Arturu vajadzēs vest uz cietumu.

19. skatā

tie paši un policists ar Arturu.

Arturs. (Abi ar policistu iznāk no Artura istabas.) — Tā tad mēs nu visu būtu nokārtojuši?

Policists. Jā, viss kārtībā. Lūdzu saņemiet savas pudelītes un grāmatas. Atvainojiet mani ka traucēju. Jūs saprotat, tas jau mans uzdevums. Bet tagad sveiki. (Savāc savus papīrus.) Man vēl vienā vietā jātiek uz nopratināšanu. Jā, Kalnu saimniek, — jūsu apvainojums pierādas nepamatots. (Atvadas un aiziet)

20. skatā
tie paši bez policista.

Liesma. Tā, — policists liks nu tevi mierā. Vai arī mani vecāki nevarētu tā pat.

Kalns. Man jau nekas. Ja atļauja ir un tiesības, lai ģiftē vai visu pagastu nost. Bet šmuguli es savā mājā neciešu.

Arturs. Tad, varbūt, es varēšu vēl Kalnos palikt?

Kalniete. Nē, nē. Kalni tev jāaizmirst līdz ar Liesmu.

Arturs. Kalnus es varētu drīz aizmirst, bet Liesmu nekad. Tamdēļ atkārtoti lūdzu jūsu meitas roku.

Pēters. Tu gribi precēt saimnieku meitu!..

Liesma. Jā, to viņš grib, — un būs tev par saimnieku. Tēvs, tu tak neliegsi savu piekrišanu.

Kalns. Nē, nē. Es to nevaru. Arī māte negrib.

Kalniete. Ne prātiņā. To tik nē. Vienkāršu strādnieku par znotu! Nē, nekad!

Arturs. Bet ja nu mēs ar jūsu atļauju jeb aizliegumu nerēķināmies?

Kalns. Mūsu rokās līdzekļi piespiest savu meitu mums paklausīt.

Arturs. Es zinu šīs vecās pasaciņas ar mantojuma atņemšanu un padzišanu no mājas un vēl dažādas muļķības.

Kalniete. Mana meita ir vēl paklausīga savai mātei. Vai nē, Liesmiņ?

Liesma. Nē, māte. Es neesmu tik paklausīga, kā tu mani domā.

Kalniete. Tu man to saki!

Liesma. Jā. Tev un visiem. Es daru to, ko darīt spiež man mana sirds.

Arturs. Liesma! Tu esi liela! Iesim, — mums nav šeit ilgāki vietas. Mums mūsu dzīve plaša kā jūra plūdīs un tālēs mūs nesis.

Liesma. Jā, Artur. Mūsu ceļi vairs nešķirsies. Tēvs, vai tiešām es nedzirdēšu no tevis piekrītoša mājiena?..

Kalns. Nē, meit! Es nevaru piekrist šim tavam nepārdomātam solim. Apdomā pati, — kur tu iesi ar viņu? Ko iesāksat bez līdzekļiem un kārtīga darba? Tev, Artur, es ieteiktu nogaidīt. Atrast vispirms labāku peļņu un iekārtoties, — tad sievu sev izraudzīties. Un tad, varbūt, tā nebūs Liesma.

Arturs. Nē, Kalnu saimniek. Šis padoms nav pieņemams. Liesma! Vai esi ar mieru man sekot? Un tūlī. Ja mani dzen, — dzen arī tevi.

Liesma. Jā, Artur! Ja tevi dzen, dzen arī mani.

Kalniete. Skrejat! Skrejat abi! Tik taisat drizāki tīru māju.

Arturs. Tad mums nav vairs ko runāt. Ej, Liesma, gatavojies aizbraukšanai. Es arī steidzīgi sakārtošos.

Liesma. Jā, — nav vairs citas izejas. (Abi prom. Arturs savā, Liesma saimnieku istabās.)

21. skatā

tie paši bez Liesmas un Artura.

Kalniete. Nu!..

Kalns. Nu, nu! Ko tad es te vairs varu darīt! Lai skrien. Gan nāks atpakaļ un lūgsies.

Kalniete. Strādniekam jau nu neļaušu savu meitu aizvest. Kur tad no kauna glābšos. Nē! Liesmas vīram jābūt studētam. Iešu ieslēgšu viņu istabā. Drēbes atņemšu. Tās ir manis dotas!

Pēters. Saimniek!

Kalns. Kas tev vēl! Skaties ka neizplāpā visu! Tad arī mūsu draudzībai beigas.

Pēters. Pagasta priekšnieks iebruca sētā. Un otrs zirgs ar puisī arī līdz.

Kalns. Vai traks! Ko tas te grib! Es visus nodokļus esmu samaksājis.

Kalniete. Jā, — priekšnieks gan. Nāk jau istabā.

22. skatā

tie paši un pagasta priekšnieks.

Pag. priekšnieks. (Ienāk.) Sveiki, Kalnu saimnieki!

Kalns. Sveiki, sveiki!

Kalniete. Labdien, labdien.

Pag. pr. (Sasveicinājies.) Nu es atbraucu pakal jūsu viesim.

Lai brauc un sāk strādāt. Diezgan ciemojies būs.

Kalns. Viesim?

Pag. pr. Nu Krasta kungam.

Kalniete. Ak tad arestēsāt gan? Nu labākais jau ir.

Pag. pr. Jā. Nolēmām viņu apcietināt priekš mūsu pagasta. Vai nav mājā?

Kalns. Ir gan ir. Es pasaukšu. (Klauvē pie Artura durvim.)
Artur, tev nu jābrauc.

23. skatā

tie paši un Arturs.

Arturs. (Iznāk.) Jābrauc? Uz kurieni tad?

Kalniete. Nu kur gan citur kā uz cietumu.

Pag. pr. Atvēlat iepazīties daktera kungs. Es pagasta priekšnieks Straujiņš. Tomēr jūsu kandidatura ņēma virsroku.

Arturs. Ā, priecājos. Un vai jau atbraucat man pakal?

Pag. pr. Jā, ko tad vairs gaidit. Dzīvoklis jums jau arī izremontēts. Telefonu ievilkam vis.

Kalns. Šieviņ, vai tu ko saproti?

Kalniete. Dievs vien zin, kas te notiek, kas nē.

Arturs. Ak, mani saimnieki jau nezin isto stāvokli. Nu, kad viss man pa godam nokārtojies, varu pastāstīt. Redzat, esmu ārsts. Beidzu studijas un gribēju pie fiziska darba atjaunot savus garīgos spēkus. Un salīgu pie jums par strādnieku.

Kalniete. Tu esi studējis?

Arturs. Bet no visas tiesas. Negribēju lai zin, kas es esmu. Ja nu mani jūsu pagastā nepieņemtū, būtu ļoti neveikli.

Kalns. Artur, — tu tiešām esi ārsts? Un būsi mūsu pagastā? Priekšnieka kungs, — vai taisnība? Es nevaru tam ticēt, jo strādāja pie mums kā vienkāršs strādnieks.

Pag. pr. Vai tad nu es iešu mānīties. Tie jaunie jau visādas lietas izdomā.

Arturs. Bet kur tad māna Liesma? Priekšnieka kungs, — es vedu līdz arī savu līgavu, — Kalnu Liesmu.

Pag. pr. Nu lieliski! Vēlu laimes! Un Kalna kungs nevar vēl saprast kamdēļ jūs te bijāt pat kā vienkāršs strādnieks. (Smejas.)

24. skatā

tie paši un Liesma.

Liesma. (Izsteidzas.) Tā! Nu varu... (Ierauga sapulcējušos un apjūk.)

Pag. pr. Vēlu laimes jums, Kalnu jaunkundze, kā nākamai mūsu ārsta kundzei.

Liesma. Ko!.. Kas noticis?..

Arturs. Liesma! Mēs varam braukt!..

Kalns. (Redzēdams Liesmas apjukumu.) Arturs, meitiņ, studējis, ārsts. Ievēlēts mūsu pagastā. Priekšnieks atbraucis pakal vest viņu uz ārsta dzīvokli.

Liesma. Artur!.. Es ticēju tev!..

Arturs. Par to man dziļākā pateicība. (Skūpstā Liesmu.)

Pēters. Es jau teicu ka viņš nav īsts cilvēks...

Priekškars.